

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1952 чылда үлэстеметтеге

1952 март 13 ЧЕТВЕРГ № 50 (2480) ӨРТӨЗ 20 КОП.

БОХУНГУ СОЛУНДА:

Тыва автономнуг областа хөй уругларгы иелерни «Иенин алдары» орденнер-биле болгаш «Иенин медали» медальдер-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Чарлымы (1 арын). ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне

бюджетинин дугайында болгаш ССРЭ-нин 1950 чылда Күрүне бюджетинин күүселдезинин дугайында ССРЭ-ниң Сан Министри А. Г. Зверевтин илеткели (2—3—4 арыннар). Европага болгаш бүгү делегейге тайбын камгалаар дээш! (4 арын). Индияның парламентазын улу

палатазынга сонгулдарын түнели (4 арын). АКШ-тын коммунисттир партиязынын организацияларынын 16 удуртукчуларынын херезиниң талазы-биле Нью-Йоркта суд (4 арын). Кореяда болушкуннар (4 арын).

Совет Күрүненин бюджетиди

Март 5-те Москвага, Кремльдин Улуг Ордузунга ССРЭ-ниң Дээди Советинин Эвилелдин Советинин болгаш Националдар Советинин бирги хуралдары болган. Март 6-да Эвилелдин Советинин болгаш Националдар Советинин катышкан Хуралыга улустуң сонгааннары—ССРЭ-ниң Дээди Советинин депутаттары ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджетинин дугайында болгаш ССРЭ-ниң 1950 чылда Күрүне бюджетинин күүселдезинин дугайында илеткели улуг сонургал-биле дынааннар. Бо чылдын бюджетиди болза, улус ажил-агыйын хөгжүдеринин планынга дүштүр тургустунган болгаш социалисттик экономиканын улам көдүрүлүшкүнүн, ажилчы чоннарнын материалдыг чагаай байдалын болгаш культуранын үзүктел чок өзүшкүнүн, Төрөөн чурттуң камгалалын быжыглаарын хандырар сорудалары.

ССРЭ-ниң 1952 чылда Күрүне бюджетинин ниити хемчээл соругу-талазы-биле 508,8 миллиард рубль түнге болгаш чарыгдалар талазы-биле 476,9 миллиард рубль түнге, орулгалар чарыгдалардан 31,9 миллиард рубль ажыр көрдүнген. Эрткен чыл-биле демей-дээрге бюджеттин орулгалары 8,7 хуу болгаш чарыгдалары — 8,1 хуу өзүп турар. ССРЭ-нин Күрүне бюджетиди—совет күрүненин өзүп турар күжүнүн болгаш быжынын тодаргай херечиди болуп турар. Миллион-миллион хилериниң тайбын күш-ажылынын түнелинде чедип алдынган чурттуң экономнуг күчү-шыдалынын үзүктел чокка быжыгып турары бистин бюджетивистин саннарында илеретинген.

Дайын сөөлүндеги сталинчы бир дугаар беш чылдын планын совет улус чедиишкинини-биле күүсеткеш, эрткен 1951 чылда бодунун ажил-агый болгаш культуру тургузушкунунуң талазы-биле чаа улуг бурун-гуар базамны кылган деп чүве билдингир. Чурттуң улус ажил-агыйн бедик темптер-биле хөгжүп турар. Совет үлестир 1951 чылда ниити продукция бүдүрүп үндүреринин планын ажыр күүсеткен, 1950 чыл-биле демейдээрге үлестир продукция бүдүрүп үндүрери 16 хуу өзүп, 1940 чылдын денеленден ийи ажыг катап ашкан. Социалисттик көдээ ажил-агыйда улуг чедиишкиннер чедип алдынган. Сөөлгү каш чылдарда тарааның ниити дүждү чыл бүрүдө-ле чеди миллиард пуд ажил, хөөчин, чигир сөөкчүлүк болгаш өске-даа техниктиг культураны бүдүрүп үндүрери чайгылыш чокка көвүдөп, ниитиниң малынын баш саны өзүп турар.

Бистин чуртувуста капитал тудушкун канчаар-даа аажок улуг хемчээл-биле калбарып, улус ажил-агыйында бүдүрүлгө фондузу үзүктел чокка өзүп турар. Эрткен чылда күрүнениң капитал санынчыкыны 1950 чыл-биле демейдээрге 12 хуу көвүдүүн болгаш дайын мурундагы 1940 чылдындан капитал салышкыны ийи чартык катап ашкан. Коммунизминин сталинчы улуг тудулгаларында улуг ажилдары ботандырар турары болза, тайбын тургузушкунунун канчаар-даа аажок улуг хемчээл тодаргай илеретин турар. Волгада болгаш Днепрде улуг гидротехниктиг тудулгаларын талазы-биле, база Кол Туркмен каналдын тудушкунунун талазы-биле план өзүгээр доктаатынган даа, галар эрткен чылын чедиишкинин күүсетинген.

Социалисттик экономиканын күчү-дүгү көдүрүлүшкүнүгө үлестилээш, бисте национал орулга чайгылыш чокка көвүдөп, ажилчы чоннарнын чагаай байдалы өзүп турар. ССРЭ-

нин национал орулгазын деневир ертек-биле алгаш, 1950 чылга демейдээр, 1951 чылда 12 хуу өскөн Совет Эвилелинде бүгү национал орулга ажилчы чоннарга хамаарып турар. Национал орулганын өзүлдөзү болза, ажилчынарнын, тараачынарнын, интеллигенциянын материалдыг байдалын улус-биле экижидер болгаш социалисттик бүдүрүлгени хоорайга болгаш көдээге улам калбартырын хандырар арганын берген. Ажилчы чоннарнын чагаай амыдыралынын дугайында коммунисттик партиянын болгаш чазактын сагыш салышкынын болза, чуртталга тудушкунун калбарканы-биле, күрүнениң үрүктөп салар ертектеринин үрүлчү чингеп турары-биле, бараан саарылгазынын калбарканы-биле илеретинип турар. Совет рубльдин санын амыр аргалы улам-на бедээ, ажилчынарнын болгаш албан-хаакчытарнын боттуг ажил төлөрин, тараачынарнын орулгазы өскөн, чонга бараан садары көвүдээ.

1952 чылда улус ажил-агыйын хөгжүдеринин чазактан бадылаан планында үлестир продукция бүдүрүп үндүрерин улам көвүдөдери, көдээ ажил-агый продуктуларын бүдүрүп үндүрерин өстүрери, туз ажилдарынын улуг программанын боттандыры болгаш ажилчы чоннарнын чагаай амыдыралын бедилери көрдүнгөн. Улус ажил-агыйын хөгжүдеринин сорулгаларын шиптирлээрине социалисттик күрүнениң бюджетиди чугула ролдуг болуп турар. Совет Күрүне бюджетиди—тайбын тургузушкунун бюджетиди.

1951 чылдын февральда «Правданын» корреспондентизи-биле беселдизинге эш Сталиннин айтканы: «Чангыс-даа күрүне, оон иштинде Совет-даа күрүне хамаатынын үлестир бүгү тала-биле калбартып, бюджеттен оон-он миллиард чарыгдаларын негеп турар Волгада, Днепрде, Аму-Дарыяда суг күжү-биле ажилдар станциялар чижектиг улуг тудулгаларын эгелеп, база бюджеттен оон-он миллиард чарыгдаларын негеп турар массалыг херек-ледин бараннарынга ертекте доктаамал чингидиринин политиказын үрүлчүлөп, немец эжелекчилерин үрүлчүлөп улус ажил-агыйын катап тургузар херекке чүс-чүс миллиард рубльди салбышаан, оон-биле кады, харын оон-биле харугда бодунун чепсектиг күштерин көвүдөдип, шериг үлестирин калбартып шыда-вас».

Күрүне бюджетинин херекчилеринин улуг кезээ мурунку чылдарда шыккаш, бо чылын база-ла улус ажил-агыйын болгаш культураны акшаландырарыне утланган. Орган камгалалынга төзөвиле Күрүне бюджетинин чарыгдаларынын 23,9 хуузу болуп турар. Совет бюджетинин орулгаларынын кол кезээ социалисттик бүдүрүлгелерден болгаш организациялардан кирип турар деп чүвени демделгээри канчаар-даа аажок улуг ужу-дүзүлгө. Чондан үндүрүп болза, 1952 чылдын бюджетинин орулгалыг кезээниң чүглө 9,3 хуузу болуп турар.

Капиталисттик чурттарнын бюджеттери мырнай сыр өске байдалдыг болуп турар. Совет Эвилели болгаш улус-демократтыг чурттар тайбын тургузукчу күш-ажылда туруп турда, АКШ-ка баштаган империалисттик лагерде делегейин чаа дайынынга белеткел улам күштелип, чепсекти калчаалы-биле эилер бедүрер чорук дендеп, оон-биле кады хамааты үлестирин кызырдырып турар. Дайынга белеткелди болгаш чепсекти эилер бедүрүлгезин акшаландырар чорук буржуаз чурттарнын күрүне бюджеттеринин улуг нуруузу эжелеп турар. Чижээ, тускай бердинген медээлер өзүгээр

алырга АКШ-та шериг чарыгдаларынга төзөвилелдер сөөлгү чылда үш ажыг катап улгаткан болгаш амыгы үеде күрүне бюджетинин 80 ажыг хуузу болуп турар. Эң улуг ажык-кончаа алыры-биле капиталисттик монополияларын боочепселенишкинин өстүрүп, ажил-агыйын милитаризастап турар чорунуң калбак массаларын улам хоозураашкынга таварыштырып турар. Экономиканы милитаризастаарынын болгаш боочепселенишкинин өстүреринин аар-бергезин империалисттер болза, ажилчы чоннарнын кырынче чууй каап, массаларны мөлчүрүп күштелдирип, үндүрүлгелерни улам өстүрүп, база массалыг херекледин барааннарынын өртөөн үзүктел чокка улгатырып, ыччангаш миллион-миллион кижилерин аш болгаш хоозуралче кирип турар.

Совет Эвилелинин улустары бүгү кандыг-даа мөлчүкчүлери болгаш ботландырышына шагда-ла, кезээде чок кылып узуткааш, боттарынга хостуг болгаш аас-кежиктиг социалисттик амыдыралды чаалап алган. Совет улустун төөгүлү үлестирин элерип, база оң идеккейлиг дузламчызынын ачызында улус демократиязынын чурттарынын ажилчы чоннары социализминин үндөзүнүн тургузуп турар. Чаа амыдыралды тургузар талазы-биле улуг чедиишкиннерин улуг кыдат улус чедип алган. Германиянын Демократтыг Республиказын тайбын тургузушкуну чайгылыш чокка хөгжүдүп турар.

Совет Эвилели болза, тайбыннын сталинчы политиказын шыны-биле ботландырышаан, улустар аразынга тайбын болгаш найрал дээш демиселчилерин авангардазында чоруп орат. ССРЭ-ниң тайбынга ынакшылдыг политиказы болза, совет күрүнениң мөзү-шынарында, совет ниитиле тургузушкуну болгаш бистин улустун амыдырал эрге-ажыктарынын принципалдыг эчис үндөзүнөрдөн үнүп турар.

Бодунуң бүгү күштерин тайбын тургузушкуну күш-ажыгга бербишаан, совет улус болза, 1952 чылдын бүдүрүлгө планынын сан болгаш шынар талазы-биле чедиишкинни күүселери дээш социалисттик чарышты улам калбартып турар. Миллион-миллион совет патриоттарынын күженишкиннери болза, күш-ажылдын бүдүрүлгүлүн улам улгатырып хандырарыне, продукциянын бүдүрүп үндүрерин улгатырыныче, оон шынарын бедилди, бот-өртөөн чингидиринче, чиг-эттин болгаш материалдарын камналгазын ботландырыныче утланган. Көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчилери ховуларын дүжүттүнү бедидери дээш, ниитинин мал ажилынын улам ийи хөгжүлдөзү болгаш оон продуктулуунун өзүлдөзү дээш демисежин турар.

Бистин Төрөөн чуртувустун эрге-ажыктары болза, күрүнениң болгаш күш-ажылдын сагылга-чурумун шыныгы сагырып, бүгү бүдүрүлгелерге, бүгү албан черлеринге камналганын корум-чурумун ботландырып негеп турар. Ол болза, 1952 чылдын улус ажил-агыйнын планын болгаш Күрүне бюджетинин күүселеринин үндөзүн болуп. Күрүне бюджетин чедиишкинниг күүселер чорук совет күрүненин экономнуг чорук-шыдалын улгатырыныч херезинге чаа улуг салышкын болуп.

Ленин—Сталинниң партиязынын удуртулгазы-биле совет улус болза, социалисттик экономиканың болгаш культуранын күчүлүг көдүрүлүшкүнүнү оруу-биле чайгылыш чок бурунгаарлап, коммунизм тургузушкунунун талазы-биле улам-на чаа-чаа чедиишкиннерин чедип ап турар.

(«Правданын» мурунку чүүлү).

Совет Эвилелинде

БАКУ. «Азнефть» катыжышкынын өрүмнөп-үттээринин Бузовиниң контроланын сурагылгы мастери Шариф Фаткулев чаа арга-биле дүргөн өрүмнээринин эгелекчизи болган. Ол кылар ажилдын шыгынын ийи катап кызырган Шариф Фаткулевтин чаа арганын Азербайджаннын болгаш чурттуң өске-даа нефти тывыжынын черлеринде калбаа-биле ажыглап турар аларган.

Чурукта: Ш. Фаткулев өрүмнээр аппаратын алычтын хайгаарап тур.

Фото Ф. Шевцовтуу. СЭТА-нын прессклешеши.

Чаа дээди өөредилге черлери

ССРЭ-нин дээди өөредилге Министерствозу Удмурт АССР-ниң Ижевскиге механик институтун тургузар дугайында шийтирини март 4-те үндүргөн. Чаа дээди өөредилге черинин составында: механик болгаш механик-технолог деп ийи факультет бар. Дээди өөредилге чери технологанын, машина тудуунун болгаш металл ажилдап кыларынын тускай эртемниглерин белеткээр. Ол ышкаш институтун чанынга кезээки салбарын организациястаар. Өөредилге чылы бо чылын эгелээр болгаш бирги курска 250 студенттер өөренир.

Биология эртемнеринин кандидаты—колхоз даргазы

МИНСК. Минск областың колхозтарында өтчөт-сонгулдалыг хуралдар доозулган. Дыка хөй көдээ ажил-агый артелдеринге колхозчулар көдээ ажил-агыйын тускай эртемниглерин колхоз даргаларына сонгаан. Минск районун Крупская аттыг колхозунун өтчөт-сонгулдалыг хуралыга БССР-нин эртемнер Академиязынын биология институтунун улуг эртем ажилдакчысы, биология эртемнеринин кандидаты П. Ф. Лиссоков көдээ ажил-агый артелиниң даргазына чангыс эп-секкилдиг сунган. Войков аттыг колхозтун даргазына көдээ ажил-агый талазы-биле дээди билгилниг, зоотехник И. К. Логацкий сунган.

Ам 70 колхозтарын даргалары көдээ ажил-агыйын тускай эртемниглерин болуп турар.

(СЭТА).

Колхозтарда автомобильдер

СТАВРОПОЛЬ. Эрткен чылын крайнын колхозтары ниитинин мал ажилынын продуктулуун бедилеринге дыка чедиишкиннерлиг болган. Оон ачызы-биле сут, дүк болгаш мал ажилынын өске-даа продуктуларын күрүнеге дужаарынын планын ажыр күүсеткен. Пландан ажыр олча-ажыктарын үлүүден дыка хөй саныг чүк машиналарын колхозтар садып алган. Аполонский районун «Коммунистический маяк», Левокумский районун «Красный камышаник» колхозтары 9—9 машиналарын, Степной районун «Родина» колхозу 13 чүк машиналарын садып алган. Дыка хөй көдээ ажил-агый артелдери үлестир деринген гаражтар болгаш мастерскаяларлыг-авто ажил-агыйлы болуп берген.

Крайнын хереклекчилер кооперациязы эрткен чылга бодаарга ийи катап хөй чүк машиналарынын чанын колхозтардан алган.

(СЭТА).

Тыва автономнуг областа хөй уругларгы иелерни «Иенин алдары» орденнер-биле болгаш «Иенин медали» медальдер-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун 1944 чылдын август 18-те Чарлымын өзүгээр ССРЭ-ниң Дээди Советинин Президиумунун мурнундан шаңнаары болза:

Тос уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Чатпал Дамба Бокпайаковна—Колхозунуң колхозчузу.

Чая-Хөл районун Сталин аттыг

Сес уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Агапова Елена Васильевна—Танды районун «Чаа-орук» колхозунуң колхозчузу.
- 2. Ванченко Ульяна Мартемьяновна—Танды районун «Революциянын чалбыжы» колхозунуң колхозчузу.
- 3. Дандаа Янчан Канчыры—Эрзин районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
- 4. Дортееней Серенмаа Даржаа—Чая-Хөл районун Сталин аттыг колхозунуң колхозчузу.
- 5. Куулар Серен Дамдыновна—Өвүр районун Дус-Даг сумузунда Сталин аттыг колхозтун колхозчузу.
- 6. Сарыглар Хорлуу Лопсановна—Сүт-Хөл районун «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.

Чеди уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Иргит Самдар Дамба-Суруновна—Өвүр районун Саглы сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 2. Монгуш Анчамаа Хуралбаевна—Өвүр районун Саглы сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 3. Монгуш Коюнамаа Кара-ооловна—Сүт-Хөл районун «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.
- 4. Перетягина Федора Степановна—Эрзин районун Нарын суурунда өг-бүлө ээзи.
- 5. Саая Анай Айгулей—Өвүр районун Саглы сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 6. Сагаачы Урту Кунгаа—Эрзин районун «Кызыл сылдыс» колхозунуң колхозчузу.
- 7. Сударева Елизавета Николаевна—Танды районун Балгазын көдээ Советинде өг-бүлө ээзи.
- 8. Шожап Стюрин Сагыяновна—Өвүр районун Дус-Даг сумузунда өг-бүлө ээзи.

Алды уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛИ» МЕДАЛДИН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Андреева Мария Семеновна—Танды районун Бай-Хаак көдээ Советинде өг-бүлө ээзи.
- 2. Белээ Юра Серээдир—Эрзин районун «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.
- 3. Бочкарева Улита Семеновна—Танды районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
- 4. Донгак Дагаанак Кендиновна—Өвүр районун Саглы сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 5. Ленских Мария Ивановна—Танды районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
- 6. Монгуш Мандарый Дайпаовна—Чөөн-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунуң колхозчузу.
- 7. Морочева Анна Григорьевна—Танды районун «Революциянын чалбыжы» колхозунуң колхозчузу.
- 8. Ондар Суван Одапайевна—Сүт-Хөл районун Хөлчүктүг сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 9. Попова Афанасья Александровна—Танды районун Бай-Хаак Көдээ Советинде өг-бүлө ээзи.
- 10. Свицова Васса Христофоровна—Танды районун «Революциянын чалбыжы» колхозунуң колхозчузу.

Беш уругларны төрөөн болгаш кижизиткен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛИ» МЕДАЛДИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

- 1. Арестова Татьяна Егоровна—Танды районун «Революциянын чалбыжы» колхозунуң колхозчузу.
- 2. Бармыл Кунгаа Сан-Хөө Эрзин районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
- 3. Грудникова Татьяна Григорьевна—Танды районун «Революциянын чалбыжы» колхозунуң колхозчузу.
- 4. Дондук Серенмаа Манчык-Чымба—Эрзин районун «Кызыл сылдыс» колхозунуң колхозчузу.
- 5. Жукова Акулина Арсеньевна—Танды районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
- 6. Куулар Кандываа Ланаевна—Сүт-Хөл районун «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.
- 7. Куулар Кускемаа Дежекеновна—Сүт-Хөл районун Хөлчүктүг сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 8. Минчээ Долчун Бүдү—Эрзин районун «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.
- 9. Миренюк Елена Васильевна—Танды районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
- 10. Монгуш Дандышбай Көкпештонова—Чөөн-Хемчик районун Жадон аттыг колхозтун колхозчузу.
- 11. Норзун Белчимаа Баам—Эрзин районун «Кызыл сылдыс» колхозунуң колхозчузу.
- 12. Өлзей Багайдык Шожукаа—

- Эрзин районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
- 13. Ондар Севильба Будудутаровна—Сүт-Хөл районун Хөлчүктүг сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 14. Ондар Хова Дамнайовна—Сүт-Хөл районун Хөлчүктүг сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 15. Ооржак Дарттан Кудерекновна—Сүт-Хөл районун Хөлчүктүг сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 16. Ооржак Док Сырбыковна—Сүт-Хөл районун Хөлчүктүг сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 17. Ооржак Сенденмаа Доржуевна—Сүт-Хөл районун Хөлчүктүг сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 18. Ооржак Чүдек Канламайовна—Сүт-Хөл районун Хөлчүктүг сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 19. Сагаачы Өнер Шана—Эрзин районун «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.
- 20. Сарыглар Биченей Анчиевна—Сүт-Хөл районун Хөр-Тайга сумузунда өг-бүлө ээзи.
- 21. Серенмаа Зина Натсык—Эрзин районун «Сталинчы орук» колхозунуң колхозчузу.
- 22. Терээ Мынмыр Эренчиновна—Эрзин районун «Совет кызыгаржы» колхозунуң колхозчузу.
- 23. Шарыпова Акулина Васильевна—Танды районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.

РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Даргазы М. ТАРАСОВ. РСФСР-ниң Дээди Советинин Президиумунун Секретары М. ЗИМИН. Москва, 1952 чылдын февраль 11-де.

Март 8-ти эрттиргени

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Херээженнерин Бүгү-делегей хуну март 8-ти Чая-Хөл районун ажилчы чону байрып эрткен. Мартын 7-ниң кезээинде район төвүнүн клубунга мартын 8-ниң уткан хөй кижир киржикчилиг байрылг хурал болган. Хуралга ВКП(б) райкомунун херээженнер ортузунга ажил чорудар килдизинин эргелекчизи эш Опуш-

тай «Херээженнерин Бүгү-делегей хуну март 8-тиң дугайында» илеткел кылган. Илеткел төнгөн соонда бүдүрүлгө, албан черлеринин болгаш МТС-тин, колхозтарын муракчылары болуп илерезин херээженнерден 19 кижиге аша шаңналдар тывская болгаш 25 кижиге аас шаңналы берген.

И. В. Сталинның Чогаалдарын казах дылда үндүргени

АЛМА-АТА. Казахтын Күрүнениң Ном үндүрер чери И. В. Сталинны:

«Пролетарийлерниң ангызы болгаш пролетарийлерниң партиязы», «Улуг эргилденин чылы» болгаш өске-даа

Чогаалдарын казах дылда тус-тус парлап үндүргөн. (СЭТА).

АЖЫЛЧЫНАРНЫҢ ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРИ

Союзгаоттранстың Тыва автономнуг областа автомашиналар розанын коллективинин ажилчын, албан хаакчытары болгаш инженер-техниктиг ажилдакчылары коллективтин хуралынга 1952 чылда күүседери-биле чаа социалисттик хүлээлгелерин алганнар.

Коллективтин бригадаларынын болгаш цехтеринин, база ажилдакчыларынын аразында социалисттик чарыш калбарган. Социалисттик чарыштын кол утказы болза, күш-ажылдын бүдүрүлгүнүн бедиле-

ринче, бүдүргөн продукциянын бот-өртөөн чингидиринче болгаш шынарын бедидеринче утланган. Механизаторлар боттарынын хүлээлгелеринге эдилезин машиналарын камнын эдилезинин, кывар чүүлдерин экономикаларынын айтырыгларын киргилээнер.

Коллективтин ажилчынары сөөртүлгениң чыл планын Сталинчы Конституциянын хүнүнде күүседирин хүлээнгенер. База ол ышкаш оон ийи автомашиналардыг шалыпчы чолаачыларын бригадаларын тур-

гузарын хүлээнишаан, ол машиналарын капитал септелге чокка 100 муң километрге чорурун чедип алырын болгаш өске-даа кол-кол көргүзүлгелерин талазы-биле хүлээлгелерин алганнар.

Коллективтин ажилчын, албан хаакчытары болгаш инженер-техниктиг ажилдакчылары алган социалисттик хүлээлгелерин эш Сталинга чорудар чагаазына кирибишаан, оон күүселдези дээш ажилче кирипкенер.

(СЭТА).

ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИНЦ УШКУ СЕССИЯЗЫ

ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин дугайында болгаш
ССРЭ-нин 1950 чылда Күрүне бюджетинин күүселдезинин дугайында

ССРЭ-нин Саң Министри А. Г. ЗВЕРЕВТИНЦ илеткели

Эштер депутаттар! ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин коммунисттик нитилелди тургузарына чыгача тилелдерини чедип алырына совет улустун чыгылыш чок тура-соруун илередиң турар. Улетпүрүнү, көдээ ажил-агынын, транспортту улам ынай сайырады, бараан саарылганын калбаргып, Совет Эвилелинин улустарына амьдырал денелини көдүреринин талазы-биле Коммунисттик партияны болгаш Совет Чазактын салып турар улуг сорулгалары бюджетте тодаргай-биле илеретинип турар. Совет улустун культуразынын бүгү тала-биле сайыралынын, улус ажил-агынын бүгү-ле адырларына чыгыш эртемнигерлерин дика хөй кадрларын белеткээрини дугайында, муракчы совет эртемни сайырадырынын дугайында бистин партияныстың болгаш чазавыстың сагыш-салышкыны бюджеттин саннарында тодаргай-биле көстүрүр.

Бистин чуртун тайбын ажил-агы болгаш культурулу тургузушкунунга, коммунисттик материал-техникти сурун тургузары дээш демиселге совет улус болза, чача-чаа чедикшиктерини чыл келген тудум-на чедип ап турар.

Социалисттик экономиканың бүгү адырлары, эң ылангы бистин совет индустриясы 1951 чылда тергенин улуг бурунгаар базамы кылган. Улетпүр продукциянын кылып үндүрери 1950 чылга демейлээрге, 16 хуу өскөн болгаш 1940 чылдын денелин ийден хөй катап ашкан.

Будурулгениң бүгү адырларынын техникалыг чөсөлгөсүнүн 1951 чылда дыка улгаткан. Ада-чуртун машина тудушкуну болза, улус ажил-агынын улам-на ынай техникалыг депшилген хандыры, күш-ажылды чингедиң, оң будурукчулукун бедилеп турар бедик будурукчулук машиналарын болгаш механизмдерини чүс-чүс чача хевирлерин тургускан.

Чача техниканы ажыглап, будурулгени эки организастаанын, ажилчы чоннарын тургузукчу илдепкейини өскениң болгаш социалисттик чарыштын улам ышай сайыраанынын ачызы-биле улетпүрде ажилчыларнын күш-ажылынын будурукчулукун 1950 чылга деннээрге, 10 хуу өскөн.

Күш-ажылдын будурукчулукун бедилер болгаш будурулге күчүлери, а ол ышкаш чиг-этти болгаш материалдарны эң экизи-биле ажыглап чорук болза, улетпүр продукциянын бот-өртөн дыка кудулаткыш, улетпүрүнү иштики чыдалаларын көдүрер арганы берген.

Эң чача техниканы ажыглаанын, колхозтарга болгаш совхозтарга көдээ ажил-агы ажалдарын эки организастаанын болгаш муракчы агрономия эртемнин чедикшиктерини калбаа-биле ажыглаанын үндөзлөш, социалисттик чер ажалынын көдүрүшкүнү 1951 чылда үргүлүшкүчүлүк турган. Тараа болгаш техниктиг культура-ларын тарыла шөлдери улуу-биле калбарган, малдын баш саны өскөн болгаш оң продуктулу улгаткан. ССРЭ-нин элэн хөй девискээринге агаар-бойдустан байдалы таарымча чок болуп турган-даа болза, тараа культураларын нити дүжүдү 1951 чылда 7 миллиард 400 миллион луд болган болгаш оон-биле кады аш-чеминиң тараа культураларын — кызыл-тастың болгаш көк-тарааның дүжүдү 1950 чылдагызындан бедик болган.

Деневир өртөк-биле алырга, ССРЭ-нин национал орулгазы 1950 чылга деннээрге, 12 хуу өскөн. Ол чорук болза, чонунуң чачага амьдыралын улуу-биле көдүрерин хандырган болгаш тургузушкуну ажалдарын улуг программазын күүсүдир арганы берген.

Күрүнең капитал салышкынын нити хемчээли 1950 чылга деннээрге, 1951 чылда 12 хуу көвүдөн болгаш дайн мурун 1940 чылдагызындан капитал салышкыны 2 чартык катап алып турар. Волгада болгаш Донда, Днепрде болгаш Аму-Дарыяда коммунисттик стальной улуг тудуларын планнарын совет улус канчаар-даа ажилчк улуг көдүрүшкүнү амьдырал кырында боттандырып турар. Тергини улуг күштүг гидроэлектростанцияларын, каналдарын болгаш сугтаралга системаларын тудушкуну чедикшиктерин бот-өртөн чингезинге үндөзлөш, ССРЭ-нин Чазак болза, 1951 чылда калбак херегелдин бараанарына күрүнең үрүмкөт садар өртөктериниң дайн соонда дөрт

дугаар чингелдезин кылганы билдингир. Оң түннелинде совет рубльдин садып алыр аргалы улам-на өскөн болгаш ажилчыларнын, албан-хаакчытарын боттут ажил-телевири, тараачынарнын олча-ажы улгадып, чонга бараан садары көвүдөн.

Коммунисттик нитилелди тургузарынын канчаар-даа аажок улуг стальной планын боттандырыныч улустун күчү-шыдады илдепкейин көдүрүп үндүргөн совет нитилел болгаш күрүне тургузууну тилелтирбес улуг күжү бистин ажалы болгаш культура тургузушкуну улустун чедикшиктеринден тодаргай-биле көстүрүр.

Совет улус болза, коммунисттик партияны удурулгазы-биле, улуг Сталинның башталгызы-биле чача-чаа чедикшиктерге бурунгаар бүзүрелдин-биле чоруп ора! (Үргүчүлдеди адыш часкаашкыны).

Улус демократиязынын чурттары болза, Совет Эвилелинин улугерин эдерип, коммунизм тургузушкунунда оң чедикшиктеринге сорук кирбишаан, социализмниң үндөзүнүн тургузарына улуг чедикшиктерини чедип ап турар. 1951 чыл болза, олгарга улус ажил-агынын улам ышай өскенин, чонунуң калбак кезектериниң чачага амьдыралынын болгаш культуразынын көдүрүшкүнүнү чылы болган. Улуг кыдат улус чача амьдыралды тургузарына улуг чедикшиктериниң болган. Кыдат Улус Республика болза, кыска хуусаанын дүргүндө улус демократиязын диктатуразын тургузуу бижыглап шыдаан болгаш капиталисттик чурттардан экономика талазы-биле долзуу-биле хамаарышпазы дээш демиселге, чуртту индустриализастаары болгаш культураны көдүрери дээш демиселге улуг чедикшиктерини чедип алган. Германияның Демократтыг Республиказынын тайбын тургузушкуну чедикшиктерин хөгжүп турар.

Совет Эвилели болгаш улус демократиязынын чурттары тайбын тургузукчу ажалдарын чорудуп турга, Американын Катыйшкан Штаттарына баштаткан империалисттик лагерде делегейин чача дайнанынга белеткел улам-на күштелип турар.

Американын Катыйшкан Штаттары болза, Барыны-чүкте герман империализмин болгаш Чөөн-чүкте япон империализмин катап тургузуу, дайнанын ий одаан белеткел турар. Эрткен дайыга ол одагларын узуткаарына кижи төрелтегиниң канчаар-даа аажок улуг когаралдары болгаш чидиргелери негетин дээр билдингир.

Америк империалистер чача-чаа агрессия бөлүгленшиктерини тургузуу, өскениң девискээринге шеригин чүс-чүс баазаларын тургузуу, боо-чөпсөктин бүгү-ле хевирлерин кылырын калчаалы-биле көвүдөдип, хамааты улетпүрү кызырып турарлар.

Эң хөй ажил-кончаны алып дээш капиталисттик монополияларын чорудуп турары боо-чөпсөктин өзүшкүнү болгаш ажил-агынын милитаризастаашкыны болза, чонунуң калбак массаларын ядалап-хоозураарын күштелдирип турар.

Америк монополияларын ажил-кончазы амгы үеде оларын делегейин ийи дугаар дайнанын чыдаларында ажил-кончазындан ийи катап, дайн мурунуну чыдаларында ажил-кончазындан чеди катап алып турар.

Экономиканың милитаризастаашкынын болгаш боо-чөпсөктин өзүшкүнүнү бүгү-ле аар-берге саялдары ажилчы чонунуң кырыны чүдүрүп турар болгаш мөлчүгдөл күштелип, үндүрүг оналгазы улгадып, калбак херегелдин чүдүрерини өртөт бедил турар. Чондан ап турар үндүрүглер АКШ-та 60 миллиард доллар болуп турар, азы дайн үезиниң 1943 чылында хагыртын турган үндүрүгтериниң түндүндө үш катап хөй болуп турар. Чонунуң чавыс төлөвиринг кезектеринге бот-онаалга үндүрүгүнү оналгыны дайн мурундагы үе-биле деннээрге, 8—10 катап өскөн.

АКШ-та болгаш империалисттик лагерин өске-даа чурттарында шериг чарыгдалдарын денди өскенин түннелинде, оларнын экономуну болгаш сая-хөй байдалы чиди-биле дорайтан, бюджеттин дефицити улгадып, инфляция күштелип турар апарган. АКШ-тын бюджетинин дефицити 1951—1952 бюджеттиг чылдын бири чартында 7,5 миллиард доллар түндүг турган азы ол үениң дүргүндө бюджеттиг чарыгдалды шүптүзүнуң дөрт кезээ болуп турган.

Боо-чөпсөленишиктерини темпин дүргөдир дугайында америк монополияларын негелдезин күүсетпешпаан, Англиянын чыгышкы бөлүктери болза, аш-чөм

барааннарын киририн эвээжедип, чонуну аш-чөмнин продуктулары-биле болгаш оттулар чүлү-биле хандыраарын хемчээлин кызырып турар. Барааннарын өртөт тергини улгадып турар үеде ажил-телевин өстүрбесиниң политиказын үргүлүшкүчүлүк турар. Олар боттандырыныч чуртун буурап бадарынын болгаш аш-чүтүн айылынын мурунуга салып турар. Төлөвир балансынын дефицити Англияда соксаал чогу-биле улгадып турар болгаш алдыннын, долларын кура-выры кончүг дүргөн ховартап турар. Ол кураваыр чүгө 1951 чылдын ийи дугаар чартында 40 хуу кызырылган. Фунт стерлингиниң садып алыр аргалы болгаш анаа идегел-даа бүгү делегейе кудулап турар апарган.

Францияның экономиказы болгаш сая-хөвү тергини аар байдалда туруп турар. Бюджеттин дефицити болгаш даштыкы садыгын балансы чыл келген дудум-на өзүп, франктын садып алыр күжү канчаар-даа аажок кудулап турар. Францияда акша массазы болза, 1951 чылдын төнчүзүндө канчаар-даа аажок хөй санын болуп 1 триллион 847 миллиард франк четкен. Дайн мурунунуң үези-биле деннээрге, эргилдеде чоруп турар акша 16,5 катап көвүдөн. Францияда үрүмкөт садар өртөк 1951 чылда дайн мурундагызындан 30 катап алып турган, ынаа чарга ажилчыларнын ажил-телевири чүгө 13 катап өскөн болуп турар. Француз ажилчы чоннар дайн мурундагызындан-даа дыка дорайтаан байдалда ам чурттап турар.

Капиталисттик чурттарда дайн белеткели бүгү-ле аргалар-биле хып турар, боо-чөпсөкти калчаалы-биле эидере кылып үндүрүп турар үеде Совет Эвилели болза, тайбынның политиказын хажык чокка чорудуп, дайн кысыкчаларын чедикшиктериниң сойгалап илде-редип турар. Бистин чуртувус болза, тайбынның улуг тук тудукчузу эш Сталинның удурулгазы-биле тайбынның болгаш демократиянын күштериниң авангардында чоруп турар болгаш тайбын дээш демиселге бурунгаар депшилгелер бүгү кижи төрелтегини катыгырып турар. (Адыш часкаашкыны).

Бистин чуртувуста ажил-агынын болгаш культура тургузушкуну тергини улуг калбарышкыны болза, Совет чазактын тайбын политиказын дугайын херечилеп турар. ССРЭ-нин 1950 болгаш 1951 чылдарда Күрүне бюджетин чедикшиктерин күүсеткен чорук болза, бистин чуртувустун экономиказын болгаш культуразынын

өскенин тодаргай-биле көргүзүп турар.

ССРЭ-нин Дээди Советинге бадалдары-биле кирип келген отчетту эзугаар алырга, ССРЭ-нин 1950 чылда Күрүне бюджетинин күүселдези орулга талазы-биле — 422,8 миллиард рубль, чарыгдалдар талазы-биле — 413,3 миллиард рубль болгаш 1951 чылда долу эвес сан-биле алырга, орулга талазы-биле — 468,0 миллиард рубль, чарыгдал талазы-биле — 441,3 миллиард рубль болуп турар.

Бюджетти 1951 чылда, база-ла 1950 чылда ышкаш чарыгдалдардан орулга алып турар кылдыр күүсеткен.

ССРЭ-нин Дээди Советинин бадалааны, ССРЭ-нин 1951 чылда Күрүне бюджетини орулга талазы-биле 9,3 миллиард рубль ажып күүсетинген; бюджеттин орулгазын 1950 чылга демейлээрге 45,2 миллиард рубль өскөн ийикке азы 10,7 хуу өскөн.

Бюджеттин орулгаларын колдот кезээ болза, социалисттик будурулгелерден болгаш организациялардан хөргениң кирилдези болуп турар. Күрүнең будурулгелеринден бюджетке кир салгалар болза, 1950 чылда 40,4 миллиард рубль турганындан 1951 чылда 47,8 миллиард рубль чедип, азы 18,5 хуу өскөн, саарылга үндүрүгүнү талазы-биле кирилде ол-ла чылдарда—236,1 миллиард рубльден 247,8 миллиард рубль чедир өскөн, азы 4,9 хуу болган.

Социалисттик будурулгелерден ССРЭ-нин Күрүне бюджетинин орулгаларын өзүлдөзи болза, материалдарга болгаш дерилгелерге мөөнөп садар өртөктерин, калбак херегелдин барааннарына үрүмкөт садар өртөктериниң дыка чингелдезиниң үезинде болган.

1951 чылда чондан үндүрүглер талазы-биле кирилден планы 101,9 хуу күүсетинген, күрүне чөшкениннин талазы-биле — 110,6 хуу күүсетинген.

ССРЭ-нин 1951 чылда Күрүне бюджетинин чарыгдалдары 1950 чылдындан 28,0 миллиард рубль азы 6,8 хуу хөй болган.

1950 чылда улус ажил-агынын ажалдарына 157,6 миллиард рубль, 1951 чылда — 179,4 миллиард рубль; ол ышкаш социал-культура хемчегелерин ол-ла чылдарда—116,7 миллиардтан 118,9 миллиард рубль чедир тускайлап үндүргөн турар.

Улус ажил-агынын сайырадырынын планын болгаш бюджетти чедикшиктерин күүсеткенин түннелинде, Совет күрүнең сан-хөвөкредия болгаш акша эргилдези улам-на бижыккан.

Канчаар-даа аажок хөй санын будурулгелерин болгаш албан черлеринин ажил чорудулганы, бистин чуртувустун хөй миллион чонунуң ажил чорудулганы болуун илерээшкенин ССРЭ-нин Күрүне бюджетинден, оң орулгаларындан болгаш чарыгдалдарындан алган.

Совет бюджет болза, республикаларын, крайларын, областарын, районнарын, хоорайларын болгаш көдээ черлерин 80 муң ажыг бюджеттерин катыгырып турар. Бюджетче орулгалар мобилизациязы-биле болгаш күрүне хөргенин чарыгдары-биле кыдыг-бир холбаазы чок ыдыг будурулгелер болгаш албан черлерин бөтө чок.

Бо бүгү болза, бюджетти күүсөдир талазы-биле улуг харысаанды эвилелешкен болгаш автонормнуг республикаларын Министрлер Чөвүлдеринге, ажилчы чоннар депутаттарынын Советтеринин күүсөкчи комитеттеринге,

Министерстволар болгаш Ведомстволар удуртукчуларына онаап турар. Олар болза, күрүне планнарын будурулге бурузу сан болгаш шынар көргүзүглер талазы-биле күүсөдирин хандырап, бүгү будурулгелерин болгаш организацияларын бюджет мурунга алган хуулээлгелерин өй-шаанда күүсөдирин дугайында хуу-буру сагыш салыр болгаш күрүнең хөргенин бадалатынган сметаларга болгаш сан планнарына шынгы дүшүр ажалдарын хандырап журлут.

Күрүне бюджетин күүсөдир талазы-биле улуг сорулгалар сан органнын мурунда туруп турар. Саң органны болза, бюджет эзугаар көрдүнгөн орулгаларын өй-шаанда болгаш долзуу-биле киреринче бүгү хемчегелерин апарар, күрүнең хөргенин иш, база камны чарыгдар талазы-биле доктаамал болгаш бот-тут контролду хандырап хуулээлгел.

ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин орулгалары

Эштер депутаттар! Совет бюджеттин орулгаларын кол кезин социалисттик будурулгелерден болгаш организациялардан кирип турар. ССРЭ-нин улус ажил-агынын социалисттик калбак будурулгенин катаптаашкынын хоюлдарын эзугаар хөгжүп тургаш, бюджеттин орулгаларын чыгылыш чок өзүшкүнүн хандырып турар.

ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин орулгаларын нити түнүн 508,8 миллиард рубль кылдыр тодараткан азы 1951 чылдагызындан 40,8 миллиард рубль хөй кылдыр өскөн, ол өзүлдө колдууда социалисттик ажил-агыдан кирген орулгалардан хамааржыр деп үстүндө чугаалаан болгай.

Бюджеттин орулгаларын кол хевирлер талазы-биле мооң алаанда түннере телевилен: саарылгалардан үндүрүг — 260,0 миллиард рубль, арыг орулгалардан кир саннары—61,8 миллиард, чондан үндүрүг—47,4 миллиард рубль, күрүне чөшкенин—42,5 миллиард рубль.

Күрүне будурулгелеринин арыг орулгаларындан кир санаар орулга эрткен чылга боодаарга 14,0 миллиард рубль ийикке, 29,2 хуу улгадып, саарылгадан үндүрүгүнү кирери 12,2 миллиард рубль ийикке, азы 4,9 хуу өзөр. Бюджеттин будурулгаларын өзүлдөзи болза, будурулгени улам ышай улгагырылган, продукциянын бот-өртөн чингелдинден болгаш анаа үндөзлөш социалисттик будурулгелерин акша чыдалаларын улгагырылган хамааржыр.

Улус ажил-агында арыг орулгаларын нити түнү 1951 чылда 74,7 миллиард рубль турганындан 1952 чылда 88,1 миллиард рубль чедир өзөр. Арыг орулгаларын өзүлдөзи болза, оларын элэн хөй кезин будурулгени калбаргыры-биле будурулгелерин болгаш Министрстволарын эргезинге хевээр аргыра арганы бээр. Оон-биле кады Күрүне бюджетинче арыг орулгалардан кир санаары улгадып, ынаа чарга Күрүне бюджетинин орулгаларында ол санаашкынын деннээргү 1951 чылда 10,2 хуу турганындан 1952 чылда 12,2 хуу чедир өзөр.

Продукциянын бот-өртөн чингелдин болгаш улус ажил-агына арыг орулгаларын улгагыр талазы-биле эрткен чылын улуг чедикшиктерин чедип алдыган. Бот-өртөк чингелдинден күрүнең будурулгелери болгаш организацияларын, чиг-эттин болгаш материалдарын мөөнөп садар өртөктерин чингелдинден алган камналганы санавааса, 26 миллиард рубль камналганы алганар. Бот-өртөктин дыка чингелдези болгаш орулгалыг болур чоруктун чедикшиктерин аар улетпүрүнү адырларына болган.

Күш-ажылдын будурукчулукун өскенинге болгаш бот-өртөктин чингелдезинге үндөзлөш чачак болза, 1952 чылдын январь 1-де будурулгениң чөсөк-херекселдин болгаш чүк тарифини мөөнөп садар өртөн дыка чингеткен. Мөөнөп садар өртөктерин болгаш тарифтерин чингелдин барымдалаан, улус ажил-агынын хөгжүдери 1952 чылда күрүне планын эзугаар улетпүр продукциянын бот-өртөн чингелдезин баш удур көргөн, ол чорук 42,9 миллиард рубль түнүг камналганы алып арганы хандырап журлут.

Чача техниканы болгаш муракчы технологияны будурулгеге үргүчү ажилчк кирири, будурулгени организастаарын экижидери, база кадрларын квалификациязын чыгылыш чок өзүлдөзи болза, күш-ажылдын будурукчулукун улам бедилеринге, база анаа үндөзлөш

продукциянын бот-өртөн чингелдинге таарымчалыг байдалдарын тургузар.

Будурулгелерин ажалынын шынар талазы-биле көргүзүлгенин экижидеринче, будурукчу ажал будурунне чиг-этти болгаш материалдарын камнаарын, дерилгелерин улам долзуу-биле ажыглаарынче болгаш техник-экономика көргүзүлгени бедилеринге улгаган социалисттик чарыштын чача хевирлерин хөгжүдери продукциянын бот-өртөн чингелдинге чугула ужуру-дузалыг.

Социалисттик чарышты улам калбаргып, коммунизм дээш демиселге тытып кээр бүгү чача болгаш депшилгел чүдүлгени өй-шаанда деткири, ону бүгү ажалдарын чедикшиктерин болулары будурулгелер удуртукчуларын, партия болгаш профвилел организацияларын сорулгасы болур.

Чамдык Министрстволар, будурулгелер болгаш ажил-агы организастаарын продукциянын бот-өртөн моон сонгаар чингелдинге, эргилдең чарыгдалын кызырагында болгаш ажил-агынын адырларынын орулгалыг чорун бедилеринге бүгү бар аргаларын ам-даа ыракта чедир ажыглавай турарын чугаалаар херек.

ССРЭ-нин балык улетпүрүнүн Министрствозу ССРЭ-нин Дээди Советинин эңир чылын болган сессияныга демделетинип турган болуун ажил-агы, сая-хөвө ажил-чорудулганында улуг чөсөктерин ам-даа чок кылбаан болгаш Камчатканың кол балык улетпүрүнүн, Сахалинын кол балык улетпүрүнүн, Амурнун кол балык улетпүрүнүн будурулгелеринде бо чылын продукцияны хөй-биле чидирген болгаш улуг когаралдарын болдурган.

Ол ышкаш ССРЭ-нин ыш улетпүрүнүн Министрствозунга Сонгу Коминин кол ыш улетпүрүнүң болгаш Барын Сибиринин кол ыш улетпүрүнүң ыш белеткелениң будурулгелеринин талазы-биле улуг когаралдар турган.

Аар машина тудуунун Министрствозу база машина тудуунуң болгаш прибор тудуунун Министрствозу бот-өртөк чингелдезинин онаалгазы болгаш чыдаланын планын 1951 чылда үүсеттөн.

Ол айткан Министрстволар оларын будурулгелеринин 1951 чылда ажил-агы сая-хөвө ажил-чорудулганын үнелдеринде чогуур түнелдерин кылар болгаш бот орулга-чарыгына бижылаарын, бүгү будурулгелер продукциянын бот-өртөн чингелди болгаш чыдаланын планнарын күүсөдирин хандырап хемчегелерин алыр чугула.

Бот-өртөк чингелдези дээш демиселге дыка хөй будурулгелерде ам даа турар чиг-эттин болгаш материалдарын ажыр чарыгдалык болгаш өске-даа будурукчу эвес чарыгдалдардан болуп турар чидиргелери чок кылырынче улуг кичээгей салыры чугула.

ССРЭ-нин аш-чөм улетпүрүнүн Министрствозунун Спитакта чигно заводу улуг чидиргелер болдурганын түннелинде 1951 чылда күрүнеге 5,5 муң центнер чигирин чедир бербэн.

Технология дүрүмүн үрээнин түннелинде кара металлургиянын Министрствозун чамдык заводтары 1951 чылда металл чарыгдаларын доктааткан нормазын ажырган. Ново-Тагиль заводунун прокат пехтеринде металлды 13 миллион сталь заводта 5,4 миллион рубль, рубль ажыр чарыгдан, Амур-Челябинск заводунда 8 миллион рубль ажыр чарыгдан.

(Уланчыкы 3-кү арында).

ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин

ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин улус ажил-агынын хөгжүдериң бадалап каан планына дүшүртү чогаатынган болгаш социалисттик будурулгениң чача көдүрүшкүнүнү, ажилчы чоннарын материалдыг чачага амьдыралынын болгаш культуразынын денелин бедилеринге, бистин Тергенин чуртувустун камгаланын бижыглаарына эргөжөк чугула акша курамырларын хандырып турар.

1952 чылда улус ажил-агынын хөгжүдериң планын эзугаар күш-ажылдын будурукчулукун бедилеринге, муракчы техниканы бүгү хемчегелер-биле хөгжүдериңге болгаш чача-чаа будурулгелерин ажалдадып киририңге үндөзлөш, улетпүр продукциязын будурулгениң үндүрүгүн улам улгагырылган чоруп турар.

Тарылга шөлдери калбартып, тараа болгаш техниктиг культура-ларын дүжүтүүн улгагырып, малдын баш санын көвүдөдир болгаш мал ажалынын продуктулуун бедилеп тургаш, бо чылын көдээ ажил-агы продукттарынын будурулгенин дыка өзөрин чедип алып журлут.

1952 чылда улус ажил-агынын бүгү адырларына туду ажалдарын улуг программазын, ылангы чурттага тудуунуң талазы-биле улуг программаны чыгдалдырар.

Улетпүр болгаш көдээ ажал-агы будурулгениң өзүшкүнүнү, бараан саарылганын калбарышкынына үндөзлөш, 1952 чылда чонунуң херегелдини денели улам өзөр, ажилчыларнын болгаш албан хаакчытарын боттут ажил-телевири, колхозчуларын орулгалары дыка өзөр.

Улус ажил-агынын хөгжүдериң сорулгаларын шитирлээринге социалисттик күрүнең бюджетин чугула ролюду ойнаар, ынаа чарга 1952 чылда ССРЭ-нин Күрүне бюджетин ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели бадалдары-биле моон адаанда түнер-биле кирип турар.

орулгалар талазы-биле 508,8 миллиард рубль, база чарыгдалдар талазы-биле — 476,9 миллиард рубль, орулгалар чарыгдалдардан 31,9 миллиард рубль ажып турар. 1951 чылда деннээрге, бюджеттин орулгалары 8,7 хуу өзөр болгаш чарыгдалдар 8,1 хуу өзөр.

ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин составында эвилелешкен республикаларын бюджеттин бадалдары-биле мындыг түнүг кылдыр кирип турар: орулгалар талазы-биле 410,1 миллиард рубль, база чарыгдалдар талазы-биле 378,2 миллиард рубль.

Эвилелешкен республикаларын Күрүне бюджеттерин нитизи-биле орулгалар болгаш чарыгдалдар талазы-биле 98,7 миллиард рубль кылдыр көрүп турар. Республикалар аайы-биле бюджеттерин моон адаанда түнерилг кылдыр көрүп турар: РСФСР — 54 миллиард 716 миллион рубль, Украин ССР — 17 миллиард 538 миллион рубль, Белорус ССР — 3 миллиард 718 миллион рубль, Узбек ССР — 3 миллиард 337 миллион рубль, Казах ССР — 4 миллиард 427 миллион рубль, Грузин ССР — 2 миллиард 747 миллион рубль, Азербайжан ССР — 1 миллиард 983 миллион рубль, Литва ССР — 1 миллиард 471 миллион рубль, Молдава ССР — 1 миллиард 162 миллион рубль, Латви ССР — 1 миллиард 415 миллион рубль, Киргиз ССР — 1 миллиард 67 миллион рубль, Таджики ССР — 1 миллиард 13 миллион рубль, Армян ССР — 1 миллиард 273 миллион рубль, Туркмен ССР — 983 миллион рубль, Эстон ССР — 1 миллиард 59 миллион рубль, Карелия ССР — 845 миллион рубль.

Республика болгаш чер-чер улетпүрүнү будурулгенин улгагыр талазы-биле 1952 чыл планын эзугаар көрдүнгөн онаалгаларын боттандыраарын болгаш тудуунуң, база социал-культура хемчегелеринин улуг программаны боттандыраарын эвилелешкен республикаларын бюджеттеринин талазы-биле көрдүнгөн хөргенил хандырып турар.

орулгалар талазы-биле 508,8 миллиард рубль, база чарыгдалдар талазы-биле — 476,9 миллиард рубль, орулгалар чарыгдалдардан 31,9 миллиард рубль ажып турар. 1951 чылда деннээрге, бюджеттин орулгалары 8,7 хуу өзөр болгаш чарыгдалдар 8,1 хуу өзөр.

ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин составында эвилелешкен республикаларын бюджеттин бадалдары-биле мындыг түнүг кылдыр кирип турар: орулгалар талазы-биле 410,1 миллиард рубль, база чарыгдалдар талазы-биле 378,2 миллиард рубль.

Эвилелешкен республикаларын Күрүне бюджеттерин нитизи-биле орулгалар болгаш чарыгдалдар талазы-биле 98,7 миллиард рубль кылдыр көрүп турар. Республикалар аайы-биле бюджеттерин моон адаанда түнерилг кылдыр көрүп турар: РСФСР — 54 миллиард 716 миллион рубль, Украин ССР — 17 миллиард 538 миллион рубль, Белорус ССР — 3 миллиард 718 миллион рубль, Узбек ССР — 3 миллиард 337 миллион рубль, Казах ССР — 4 миллиард 427 миллион рубль, Грузин ССР — 2 миллиард 747 миллион рубль, Азербайжан ССР — 1 миллиард 983 миллион рубль, Литва ССР — 1 миллиард 471 миллион рубль, Молдава ССР — 1 миллиард 162 миллион рубль, Латви ССР — 1 миллиард 415 миллион рубль, Киргиз ССР — 1 миллиард 67 миллион рубль, Таджики ССР — 1 миллиард 13 миллион рубль, Армян ССР — 1 миллиард 273 миллион рубль, Туркмен ССР — 983 миллион рубль, Эстон ССР — 1 миллиард 59 миллион рубль, Карелия ССР — 845 миллион рубль.

Республика болгаш чер-чер улетпүрүнү будурулгенин улгагыр талазы-биле 1952 чыл планын эзугаар көрдүнгөн онаалгаларын боттандыраарын болгаш тудуунуң, база социал-культура хемчегелеринин улуг программаны боттандыраарын эвилелешкен республикаларын бюджеттеринин талазы-биле көрдүнгөн хөргенил хандырып турар.

орулгалар талазы-биле 508,8 миллиард рубль, база чарыгдалдар талазы-биле — 476,9 миллиард рубль, орулгалар чарыгдалдардан 31,9 миллиард рубль ажып турар. 1951 чылда деннээрге, бюджеттин орулгалары 8,7 хуу өзөр болгаш чарыгдалдар 8,1 хуу өзөр.

ССРЭ-нин 1952 чылда Күрүне бюджетинин составында эвилелешкен республикаларын бюджеттин бадалдары-биле мындыг түнүг кылдыр кирип турар: орулгалар талазы-биле 410,1 миллиар

СССР-нин 1952 чылда Күрүне Бюджединин дугайында болгаш СССР-нин 1950 чылда Күрүне Бюджединин Күүселдезинин дугайында

СССР-нин Саң Министри А. Г. ЗВЕРЕВИН илеткели

(Уланчызы. Эгези 2 дугаар арында).

Продукциянын бот-өртөн чингедиринин кол негелделеринин бирээни болза, ол ышкаш бодурулгелерде күш-ажылдын организациязын экижидери болгаш ажил төлөвиринин фондустары камналгалы чарыгдары болур. Бичалза-даа ол негелделерин бодурулгелерин чамдызы күүсетпейн турар.

Саясий целлолоз-саазын комбинатында күүсетпезин ажил дугайында эртен чылын шын эвес төлөп берип, албан хаакчыттарнын шалынын улгатырып турган болгаш саясий чурумун еске-даа языр үрөп турган. Саазын болгаш ыяш сайырадыр үлөтүрүп Министрствозу комбинаттын ажил экижидеринге болгаш ол айткан чурум чөккүдери чайла-рынга хемчеглерин алырын ор-нунга ажил төлөвиринин аяр чарыгдалын дугаарына чөпшээрелди берип турган.

Машина болгаш прибор тудуунун Министрствозунун пөс кылар чинк машина бодурулгезинин кол эргеле-динин Ленинградта машина туду-уну заводу 1951 чылда бодурулге программаны күүсетпезин болгаш ажил-төлөвиринин талазы-биле 13,5 миллион рубльди аяр чарыгдал.

Министрстволар болгаш ведомстволар бодурулгедө күш-ажылды планнашкын, организациязын экижидер болгаш ажилчыннын доктааткан санын, ажил төлөвиринин фондузун бодурулге бүрүз шынгы сагырын хандырап ужу-рулг.

Улус ажил-агынын хөй-хөй миллиард рубль болуп турар үр-мек септелгенин чарыгдаларына камналганын шынгы чурумун тургузары чутула.

Үрмек септелгенин хөргезин дика хөй бодурулгелерде чарыг-дап турарын СССР-нин Саң Ми-нистрствозу хынап көргөн болгаш бо херекте улуг четпестер барын илереткен.

Үрмек септелгени акшаланды-рыр хөргезини чамдык элэн боду-рулгелерде планда көрдүмкөн со-рулгаларга ажылап турар. Ми-нистрстволар болгаш оларын кол эргелелери үрмек септелгенин хөргезин чарыгдарын ам-даа сула хынап турар болгаш ол чары-галдарны чурумчудар дугайында хемчеглер албайн турар.

Септелгенин өртөн чингедип, ол чарыгдалдарда артыкшыдыр чайладыр болгаш үрмек септелге-нин чарыгдалына хамаарышпас чарыгдалдарын бодурулбайн тур-гаш, үлөтүр бодурулгелерин үр-мек септелге 1952 чылда чарыг-далды 1951 чылда херек кырында чарыгдал чарыгдалга бодарга, 10 хуу кызырын СССР-нин Минис-трлер Чөвүлели Министрстволарга болгаш төп албан черлеринге хү-лээлдерген.

Кыдырларын чамдык хөвирлерин бот-өртөн чингедир талазы-биле сорулгаларын Министрстволар бодурулгелерге шын планнап бэри камналганын улгатырыныга улуг ужу-рузалыгы.

Аар машина тудуунун, станок тудуунун, электри үлөтүрүпүн Министрстволарында болгаш ма-шина тудуунун еске-даа Минис-трстволарында үлөтүр продукция-зынын бот-өртөн планнап ажылда улуг четпестер барын СССР-нин Министрлер Чөвүлели чоокта чаа үндүргөн шиптиринде айткан болгаш белектер турар продукция-ларнын бот-өртөн планнашкыны-га, үчүдүнга болгаш калыкчу-ляциязынга чогуур корум-чурумун тургузары оларга хүлээлдерген.

Чиг-эти, материалдарын, электри күжүн болгаш оттулар чүдүлү чарыгдарынын нормаларын улгатыр-ганында, күш-ажылдын чарыгдал-дын болгаш өртөктөрүн боттары улгатырып турганында база техно-лоогтуг чорудулгалардан чайла-нын дээш барымдаа чок немере төлө-вирлерин кирип турганында ол Министрстволарнын чамдык боду-рулгелеринде плангы калыкчу-ляцияларга материалдарын болгаш ажил-төлөвиринин чарыгдал-дары белик болуп турган. Минис-трстволарнын кол эргелелерин калы-куяларын болгаш бот-өртөктин тургустунарын чогууру-биле хына-вайн турганында.

Машина тудуунун Министрствозунда продукциянын бот-өртөн планнашкынында четпестер болза, бодурулгелерде техникти бодурул-ге сак планнарын чогаадырын шынчыны кичээгейни чонгук кошканын база түнели болур.

Бот-өртөк планнашкынын дугайында Министрстволарнын бол-гаш бодурулгелерин харысалга-зын белидери, күш-ажылды бол-гаш материалдарын нормала-рын экижидери, пехтерин болгаш нинти заводтарын чарыгдалынын шынгы хыналдазын хандырап чутула.

Бодурулгелерде бот-өртөктин планын болгаш плангы калы-куяларын чогаадырда дериг-херекселдерин ажыгаларынын му-накчы нормаларын, чиг-эти, материалдарын, оттулар чүдүлү, электри күжүн чарыгдарынын ба-дылатынган техника камналгалы нормативтерин, база кылган чүве бүрүзүгө үндүргөн күш-ажылды барымдалаар ужурулг. Бодурул-гелерин чарыгдаларын болгаш кыдырларын тус-тус хөвирлеринин бот-өртөн тургустунар кезекте-рин тодаргайлаарда, чүгле эртен үеде херек кырында чарыгдалдар-ны барымдалаар, ол чарыгдалдар-ны анализтес болгаш бодуруп тур-ар продукциянын бот-өртөн улуг чингедиринин, база бодурулгеге технолоогтуг чурумун үрээри-биле холбашкан бодурулгелер эвес чарыгдалдарын болгаш чидирге-лерин ууткаарынын хемчеглерин ажылдап чогаатпас практиканы чакаш эвес болгаш плангы бот-өртөкти улгатырыныга чедирип турар деп буруу шаап көргөн.

Министрстволар, бодурулгелеринин болгаш ажил-агы организациязынын удурткучлары болза, улус ажил-агынын улус ынай сайырадырынга эң улуг ужу-рузалыг камналганын корум-чурумун күштелдери дээш эң шипти-рилдик демиселди чорудары эрге-жок чутула. Ол сорулга-биле, со-циалисттик ажил-агынын кол ар-газы болуп турар бот орулга-ча-рылганы хүн-бүрү быжылып, боду-рулгенин экономуг аргаларын кал-баа-биле ажылап, бодурулге чер-леринин эргезин күрүнеин үндү-рүп берип турары материалдык болгаш акша хөргезилерин чөптүг ажылаар херек.

Ол ышкаш саясий органынга болгаш кредит албан черлеринге бо херек талазы-биле улуг роль оонажып турар. Бичалза-даа чам-дык саясий органынын болгаш кредит албан черлеринин ажил-дакчылары болза, бодурулге чер-леринин болгаш организациязы-нын ажил-агы, саясий талазы-биле ажил-чорудулганын негеледе өзүгаар хынаарын ам-даа ханды-рап турар болгаш бодурулге чер-леринин болгаш ажил-агы организациязынын экономика-зын, саясий чөптүг өөрөнп турарлар.

Киргизиянын болгаш Карел-Финляндия эвилдешкен республика-ларын Саң Министрстволарын ажилында бо талазы-биле улуг четпестер 1951 чылда илерет-кенин, олар чамдык бодурулге черлеринин болгаш организациязы-ларын кирип турган санажыгаларын болгаш отчөттүг материал-дарын четир ханызы-биле хына-вайн, саясий корум-чурумун быжылаары болгаш күрүне хөргезин камны-биле чарыгдары дээш демиселге негетинип турар шынгы чорукту болгаш негелделик болуун көргүспейн турган.

СССР-нин Саң Министрствозу болгаш саясий органын, Кур-банк болгаш оң албан черлерин-да бодурулгенин чорудушкунун бол-ган бараанарын эргилдзин хүн-бүрүлү рубль-биле контроль-лооарын күштелдери хүлээлгелир. Продукциянын бот-өртөн чингедиринин талазы-биле даалгаларын күүсетин турарын, саарылганын чарыгдалдарын, ажил-төлөвиринин фондузун чарыгдал турарын, а ол ышкаш бодурулгелердин болгаш ажил-агы организациязыдан бю-джетке төлөвирлерин чогуур өйүдө болгаш долзуу-биле кирип турарын саясий органын болгаш кредит албан черлери шынгызы-биле хайгааран турар хүлээлгелир.

Бюджеттин орулгаларын улуг кезин болза, социалисттик ажил-агыдан кирип турар деп үчүлге айткан болгай. СССР-нин 1952 чылда Күрүне Бюджетинде чондан алып үндүрүп 47,4 миллиард рубль түнүг кыдыр көрдүгөн, азы бүгү орулгаларын 9,3 хуузу болуп турар.

Эртен чылын элэн каш эвилдешкен республикаларын болгаш областтарын саң органынын чондан үндүрүп чындазынын талазы-биле ажилыга улуг чет-пестер тургулаан. РСФСР-нин Красноярск крайына, Орёл, Брянск болгаш оон-даа еске област-тарына, а ол ышкаш Белорусс СССР-нин Гродно болгаш Минск областтарына кедээ ажил-агы үн-дүрүп чырынын планы чогуур үезинде күүсетимзэн.

Республикаларын болгаш областтарын саясий органын болза, кедээ черлерге үндүрүп талазы-биле ажилын экижидер, а республикалар-нын Министрлер Чөвүлелери бол-гаш ажилы чоннар депутаттары-нын Советтеринин күүсекчи коми-теттери болза, үндүрүп ажилдарын чорударынын талазы-биле эрге-жок чутула дузалачыны сая-хөө органынга бээр хүлээлгелир.

Чонун эки-тура кирипелдери, чээшкенин, а ол ышкаш ажаалга кассазына салышыкынар улуг ужу-рузалыгы.

СССР-нин улус ажил-агынын сайырадырынын күрүне чээшкенин (1951 чылда үндүргөн) 4,8 мил-лиард рубль аяр таратынган. Орулгазы чайгылыш чок өзүп турар колхозчуларын ортузунга эртен чылын чээшкениге бичи-динскин улуу-биле өскөн.

Чонун ортузунга болгаш күрүне организациязында тардыр Күрү-не чээшкениннен кирер түнүг 1952 чылда 42,5 миллиард рубль кыдыр көрүп турар. Күрүне чээшкениннен кирип турар хөргезин коммунизмин улуг ту-дугларын тургузарына, бистиң улустун материалдык болгаш куль-турлаг амдыралынын дениелин улам-на бедирин хандырап хем-чеглерге чарыгдатынар.

Ажаалга кассаларын салышы-кынын хүлээп алып талазы-биле ажил-чорудулганы болза, чонун материалдык чагаай амдыралы-нын чайгылыш чок өзүшкүнүн хандырып турар.

Ажаалга кассаларына салышы-кын 1951 чылда 4 миллиард рубль көвүдзөн. Салыкчыларын саны 3 миллион кижден хөй катап өскөн. 1952 чылдын планында ажаалга кассаларына салышы-кынын түнүг 4,5 миллиард рубль чедирер деп көрүп турар.

1951 чылда улам бурунгаар сайыралдык болган күрүне страхо-ваниенин талазы-биле хөргез-инин улуг кирипелдин база көрүп турар. Колхозтарын тарылга шөлдерин болгаш малдарын камга-ладыры көвүдзөн, эки-туранын хуу-да камгалалы улгатынган.

Бичалза-даа күрүне страховани-зиниң, эң ылангы камгалалдын эки-тура хөвиринин талазы-биле ажилды улуу-биле экижидери негетинип турар. Саясий органы-ны, хамыктын мурнда страховани-я ажилдакчылары эки-тура кам-галалын калбартып, камгалал төлө-вирлерин чырынын талазы-биле ажилды күштелдери эргежок чу-гула болуп турар.

СССР-нин 1952 чылда Күрүне Бюджетинин чарыгдалдары

Эштер депутаттар! Бистин соци-алисттик күрүневи бодуун бодурул-гү күштерин төөгдө көстүп көрбөз темпир-биле хөгжүдүп турар.

Чуртлук бодурулгү күштеринин оон ынайгы хөгжүлдизин, нинти-нин байлаан болгаш чагайжылды-галарын көвүдзүдизинге эң Сталин-ның саналын өзүгаар боттадырып турар коммунизмин улуг тудугла-ры шылтарангай улуг ужу-рузалык болуп турар. (Адыш чаксаашкыны).

Улуг тудугларын баштайгызы — Волга-Доннук оруу бо чылын ажил-лап кирер.

Делегейде эң-не улуг гидротехни-кти тудуглар, үлөтүрүп, кедээ ажил-агынын, транспорттун, чурт-талга тудуунун, эртемнин, чыр-тыкшыкынын, кадык камгалалдын оон ынайгы хөгжүлдизин хөй түнүг бюджет чарыгдалдарын негеп тур-ар.

СССР-нин 1952 чылда Бюджеди-Улус ажил-агынын акшаландырышы

Бо чылын бюджеттен улус ажил-агынын акшаландырышын угла-ндырган акша-хөргезилерин чары-гындан хөй капитал тудугга ажилгатынган турар.

1952 чылда капитал салышыкы-нарын акшаландырышынын болгаш тудугга саарылга хөргези-леринин өзер хемчээлин 143,1 мил-лиард рубль түнге төлөвилеп турар, оон иштинде 98,1 миллиард рубль бюджеттен, 45 миллиард рубль бодурулгелерин болгаш ажил-агы организациязынын бодуун хуу-зунда хөргезилеринден кирер.

Тудуг организациязы бот-өртөк-ти 1950 чыл-биле демейлээрге 1951 чылда чингеткен болгаш тудугун хуусааларын кызырап чедип ал-ганын.

Ындыг болза-даа, аар индустрия-нын бодурулгелеринин тудушкунун Министрствозунун, машина тудуушкунунун бодурулгелер тудуу-нун Министрствозунун, хөмүр даш үлөтүрүпүн Министрствозунун, электростанциялар Министрствозу-нун, машина болгаш прибор туду-ушкунунун Министрствозунун чамдык организациязы тудуунун бот-өртөн чингедир талазы-биле доктаатынган күрүнеин планын ооналгаларын күүседирин ханды-рабаанар, ол чорук тудугларга ажил-ды организациязына болгаш тудуг индустриязын элбикшидизин-биле есепсезин тудуг механизминин ажилгап турарында улуг четпестер-нин чылдаганын билген болган.

Тудугларга техниканы ам-даа чет-тес эвес ажылап турарынын болгаш тудуг механизминин ажил чок ку-руг тургузуп турар чоруктар эвезш эвес бар.

Ажылдын фронтун хандырабаан-нын, планда чок септелгенин, эдилгелерин чылдаганында экса-каторларын, механиктик чүк чү-дүрүлгелерин болгаш краннарнын хөйү-биле ажил чок куруг турар чо-руу аар үлөтүрүпүн бодурулгелер тудушкунун Министрствозунун «Дэргинстрой» болгаш «Макее-строй» трестлеринге турган. 1951 чылда Каманың суг күжү-биле ажилдаар электростанциянын тудуунга краннар болгаш трактор скреперлери ажил шагынын үштүн бир кезинден ажил үеде ажил чок куруг тургулап турган. Хөй тудугларда автотранспорттун ажилын чогууру-биле тургуспаан болгаш автомашиналарын ажил чок куруг тургузар, чүк чок маңадыр чоруктары болдуруп турар.

Чамдык организациязы тудуг ма-териалдарын доктаатынган норма-ларын аяр чарыгдал, ажил тө-лөвиринин фондуларын аяр чарыг-

нын чайгылыш чок өзүшкүнүн хандырып турар.

Ажаалга кассаларына салышы-кын 1951 чылда 4 миллиард рубль көвүдзөн. Салыкчыларын саны 3 миллион кижден хөй катап өскөн. 1952 чылдын планында ажаалга кассаларына салышы-кынын түнүг 4,5 миллиард рубль чедирер деп көрүп турар.

1951 чылда улам бурунгаар сайыралдык болган күрүне страхо-ваниенин талазы-биле хөргез-инин улуг кирипелдин база көрүп турар. Колхозтарын тарылга шөлдерин болгаш малдарын камга-ладыры көвүдзөн, эки-туранын хуу-да камгалалы улгатынган.

Бичалза-даа күрүне страховани-зиниң, эң ылангы камгалалдын эки-тура хөвиринин талазы-биле ажилды улуу-биле экижидери негетинип турар. Саясий органы-ны, хамыктын мурнда страховани-я ажилдакчылары эки-тура кам-галалын калбартып, камгалал төлө-вирлерин чырынын талазы-биле ажилды күштелдери эргежок чу-гула болуп турар.

СССР-нин 1952 чылда Күрүне Бюджетинин чарыгдалдары

Эштер депутаттар! Бистин соци-алисттик күрүневи бодуун бодурул-гү күштерин төөгдө көстүп көрбөз темпир-биле хөгжүдүп турар.

Чуртлук бодурулгү күштеринин оон ынайгы хөгжүлдизин, нинти-нин байлаан болгаш чагайжылды-галарын көвүдзүдизинге эң Сталин-ның саналын өзүгаар боттадырып турар коммунизмин улуг тудугла-ры шылтарангай улуг ужу-рузалык болуп турар. (Адыш чаксаашкыны).

Улуг тудугларын баштайгызы — Волга-Доннук оруу бо чылын ажил-лап кирер.

Делегейде эң-не улуг гидротехни-кти тудуглар, үлөтүрүп, кедээ ажил-агынын, транспорттун, чурт-талга тудуунун, эртемнин, чыр-тыкшыкынын, кадык камгалалдын оон ынайгы хөгжүлдизин хөй түнүг бюджет чарыгдалдарын негеп тур-ар.

СССР-нин 1952 чылда Бюджеди-Улус ажил-агынын акшаландырышы

Бо чылын бюджеттен улус ажил-агынын акшаландырышын угла-ндырган акша-хөргезилерин чары-гындан хөй капитал тудугга ажилгатынган турар.

1952 чылда капитал салышыкы-нарын акшаландырышынын болгаш тудугга саарылга хөргези-леринин өзер хемчээлин 143,1 мил-лиард рубль түнге төлөвилеп турар, оон иштинде 98,1 миллиард рубль бюджеттен, 45 миллиард рубль бодурулгелерин болгаш ажил-агы организациязынын бодуун хуу-зунда хөргезилеринден кирер.

Тудуг организациязы бот-өртөк-ти 1950 чыл-биле демейлээрге 1951 чылда чингеткен болгаш тудугун хуусааларын кызырап чедип ал-ганын.

Ындыг болза-даа, аар индустрия-нын бодурулгелеринин тудушкунун Министрствозунун, машина тудуушкунунун бодурулгелер тудуу-нун Министрствозунун, хөмүр даш үлөтүрүпүн Министрствозунун, электростанциялар Министрствозу-нун, машина болгаш прибор туду-ушкунунун Министрствозунун чамдык организациязы тудуунун бот-өртөн чингедир талазы-биле доктаатынган күрүнеин планын ооналгаларын күүседирин ханды-рабаанар, ол чорук тудугларга ажил-ды организациязына болгаш тудуг индустриязын элбикшидизин-биле есепсезин тудуг механизминин ажилгап турарында улуг четпестер-нин чылдаганын билген болган.

Тудугларга техниканы ам-даа чет-тес эвес ажылап турарынын болгаш тудуг механизминин ажил чок ку-руг тургузуп турар чоруктар эвезш эвес бар.

Ажылдын фронтун хандырабаан-нын, планда чок септелгенин, эдилгелерин чылдаганында экса-каторларын, механиктик чүк чү-дүрүлгелерин болгаш краннарнын хөйү-биле ажил чок куруг турар чо-руу аар үлөтүрүпүн бодурулгелер тудушкунун Министрствозунун «Дэргинстрой» болгаш «Макее-строй» трестлеринге турган. 1951 чылда Каманың суг күжү-биле ажилдаар электростанциянын тудуунга краннар болгаш трактор скреперлери ажил шагынын үштүн бир кезинден ажил үеде ажил чок куруг тургулап турган. Хөй тудугларда автотранспорттун ажилын чогууру-биле тургуспаан болгаш автомашиналарын ажил чок куруг тургузар, чүк чок маңадыр чоруктары болдуруп турар.

Чамдык организациязы тудуг ма-териалдарын доктаатынган норма-ларын аяр чарыгдал, ажил тө-лөвиринин фондуларын аяр чарыг-

нын чайгылыш чок өзүшкүнүн хандырып турар.

Ажаалга кассаларына салышы-кын 1951 чылда 4 миллиард рубль көвүдзөн. Салыкчыларын саны 3 миллион кижден хөй катап өскөн. 1952 чылдын планында ажаалга кассаларына салышы-кынын түнүг 4,5 миллиард рубль чедирер деп көрүп турар.

1951 чылда улам бурунгаар сайыралдык болган күрүне страхо-ваниенин талазы-биле хөргез-инин улуг кирипелдин база көрүп турар. Колхозтарын тарылга шөлдерин болгаш малдарын камга-ладыры көвүдзөн, эки-туранын хуу-да камгалалы улгатынган.

Бичалза-даа күрүне страховани-зиниң, эң ылангы камгалалдын эки-тура хөвиринин талазы-биле ажилды улуу-биле экижидери негетинип турар. Саясий органы-ны, хамыктын мурнда страховани-я ажилдакчылары эки-тура кам-галалын калбартып, камгалал төлө-вирлерин чырынын талазы-биле ажилды күштелдери эргежок чу-гула болуп турар.

СССР-нин 1952 чылда Күрүне Бюджетинин чарыгдалдары

Эштер депутаттар! Бистин соци-алисттик күрүневи бодуун бодурул-гү күштерин төөгдө көстүп көрбөз темпир-биле хөгжүдүп турар.

Чуртлук бодурулгү күштеринин оон ынайгы хөгжүлдизин, нинти-нин байлаан болгаш чагайжылды-галарын көвүдзүдизинге эң Сталин-ның саналын өзүгаар боттадырып турар коммунизмин улуг тудугла-ры шылтарангай улуг ужу-рузалык болуп турар. (Адыш чаксаашкыны).

Улуг тудугларын баштайгызы — Волга-Доннук оруу бо чылын ажил-лап кирер.

Делегейде эң-не улуг гидротехни-кти тудуглар, үлөтүрүп, кедээ ажил-агынын, транспорттун, чурт-талга тудуунун, эртемнин, чыр-тыкшыкынын, кадык камгалалдын оон ынайгы хөгжүлдизин хөй түнүг бюджет чарыгдалдарын негеп тур-ар.

СССР-нин 1952 чылда Бюджеди-Улус ажил-агынын акшаландырышы

Бо чылын бюджеттен улус ажил-агынын акшаландырышын угла-ндырган акша-хөргезилерин чары-гындан хөй капитал тудугга ажилгатынган турар.

1952 чылда капитал салышыкы-нарын акшаландырышынын болгаш тудугга саарылга хөргези-леринин өзер хемчээлин 143,1 мил-лиард рубль түнге төлөвилеп турар, оон иштинде 98,1 миллиард рубль бюджеттен, 45 миллиард рубль бодурулгелерин болгаш ажил-агы организациязынын бодуун хуу-зунда хөргезилеринден кирер.

Тудуг организациязы бот-өртөк-ти 1950 чыл-биле демейлээрге 1951 чылда чингеткен болгаш тудугун хуусааларын кызырап чедип ал-ганын.

Ындыг болза-даа, аар индустрия-нын бодурулгелеринин тудушкунун Министрствозунун, машина тудуушкунунун бодурулгелер тудуу-нун Министрствозунун, хөмүр даш үлөтүрүпүн Министрствозунун, электростанциялар Министрствозу-нун, машина болгаш прибор туду-ушкунунун Министрствозунун чамдык организациязы тудуунун бот-өртөн чингедир талазы-биле доктаатынган күрүнеин планын ооналгаларын күүседирин ханды-рабаанар, ол чорук тудугларга ажил-ды организациязына болгаш тудуг индустриязын элбикшидизин-биле есепсезин тудуг механизминин ажилгап турарында улуг четпестер-нин чылдаганын билген болган.

Тудугларга техниканы ам-даа чет-тес эвес ажылап турарынын болгаш тудуг механизминин ажил чок ку-руг тургузуп турар чоруктар эвезш эвес бар.

Ажылдын фронтун хандырабаан-нын, планда чок септелгенин, эдилгелерин чылдаганында экса-каторларын, механиктик чүк чү-дүрүлгелерин болгаш краннарнын хөйү-биле ажил чок куруг турар чо-руу аар үлөтүрүпүн бодурулгелер тудушкунун Министрствозунун «Дэргинстрой» болгаш «Макее-строй» трестлеринге турган. 1951 чылда Каманың суг күжү-биле ажилдаар электростанциянын тудуунга краннар болгаш трактор скреперлери ажил шагынын үштүн бир кезинден ажил үеде ажил чок куруг тургулап турган. Хөй тудугларда автотранспорттун ажилын чогууру-биле тургуспаан болгаш автомашиналарын ажил чок куруг тургузар, чүк чок маңадыр чоруктары болдуруп турар.

Чамдык организациязы тудуг ма-териалдарын доктаатынган норма-ларын аяр чарыгдал, ажил тө-лөвиринин фондуларын аяр чарыг-

нын чайгылыш чок өзүшкүнүн хандырып турар.

Ажаалга кассаларына салышы-кын 1951 чылда 4 миллиард рубль көвүдзөн. Салыкчыларын саны 3 миллион кижден хөй катап өскөн. 1952 чылдын планында ажаалга кассаларына салышы-кынын түнүг 4,5 миллиард рубль чедирер деп көрүп турар.

1951 чылда улам бурунгаар сайыралдык болган күрүне страхо-ваниенин талазы-биле хөргез-инин улуг кирипелдин база көрүп турар. Колхозтарын тарылга шөлдерин болгаш малдарын камга-ладыры көвүдзөн, эки-туранын хуу-да камгалалы улгатынган.

Бичалза-даа күрүне страховани

